

Tusculum

**SALONITANSKA MUZA
DUJE RENDIĆA-MIOČEVIĆA**

2017
SOLIN-10/2

Tusculum
10/2

Solin, 2017.

Nakladnik

Javna ustanova u kulturi
Zvonimir Solin
Kralja Zvonimira 50
Solin

Za nakladnika

Špiro Žižić

Urednik

Marko Matijević

Nakladnički savjet

Joško Belamarić
Nenad Cambi
Josip Dukić
Miroslav Katić
Šime Marović
Dražen Maršić
Ivica Žižić

Grafičko oblikovanje i priprema za tisak

Marko Grgić

Tisak

Suton Graf Zagreb

Za tiskaru

Tihomir Kujundžić

Naklada

500 primjeraka

Časopis je uvršten u podatkovne baze: ESCI (Emerging Sources Citation Index), DOAJ (Directory of Open Access Journals), AWOL (The Ancient World Online), Hrčak (Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske).

Izdavanje časopisa novčano podupiru Grad Solin i Ministarstvo znanosti i obrazovanja.

UDK 908(497.5-37 Solin)

Tiskana inačica: ISSN 1846-9469

Mrežna inačica: ISSN 1849-0417

Tusculum

Časopis za solinske teme

10/2

Solin, 2017.

ZBORNİK RADOVA SA ZNANSTVENOGA KOLOKVIJA

SALONITANSKA MUZA DUJE RENDIĆA-MIOČEVIĆA

Dignum laude virum Musa vetat mori /
Muza ne dopušta da umre muž vrijedan hvale
(Hor., Carm. IV, 8, 28)

Pripremni odbor

Jasna Jeličić-Radonić, Mirjana Matijević Sokol, Marina Šegvić,
Špiro Žižić, Dino Demicheli, Ivan Matijević

Solin, 29. lipnja 2016.

Sadržaj

9		Predgovor
11-18	Marina Šegvić	Duje Rendić-Miočević (Split, 29. 6. 1916. – Zagreb, 30. 4. 1993.)
19-21	Ivan Mirnik	Opus Duje Rendića-Miočevića na suvremenim znanstvenim međumrežnim stranicama
23-36	Nenad Cambi	Nova svjedočanstva solarnih i mističkih kultova u Dalmaciji
37-55	Ante Rendić-Miočević	Arheološka istraživanja na spoju gradskih bedema sjeverno od <i>Porta Caesarea</i> u Solinu (1970. – 1973.)
57-66	Jasna Jeličić-Radonić	<i>Gloria virtutem tamquam umbra sequitur</i>
67-75	Joško Belamarić	Rendić-Miočevićeva teza o sadržaju uništenoga središnjeg motiva friza Dioklecijanova mauzoleja
77-92	Mirjana Matijević Sokol	Od epitafa svećenika Ivana do epitafa kraljice Jelene
93-97	Tonko Maroević	Uklesani stihovi, usklađeni prepjevi Prevoditeljsko-priredivački prinos Duje Rendića-Miočevića
99-120	Bruna Kuntić-Makvić	<i>Διάλεκτος, γράμματα, signum</i> Službena komunikacija ilirskih vladara prema izvještajima starih pisaca
121-127	Jelena Marohnić	Isejski natpis s najviše negrčkih imena (Brunšmid br. 12)
129-141	Branka Migotti	Nadgrobnni spomenik obitelji Aurelija Januarija iz Dobrinaca kod Rume (<i>Caput Bassianense</i>)
143-173	Ivan Radman-Livaja	Pregled ilirske onomastike na sisačkim teserama
175-197	Dino Demicheli	Neobjavljeni i nepoznati rimskodobni natpisi iz istraživanja Ejnara Dyggvea u Šupljoj crkvi u Solinu
199-210	Ivan Matijević	O vojnoj karijeri centuriona Lucija Varija [---] po natpisu ILlug 2098 iz Salone
211-219	Josip Dukić	<i>Salona Christiana</i> – Pisana ostavština don Frane Bulića biblioteci Centralnoga bogoslovnog sjemeništa u Splitu
221-232	Vladimir Sokol	Aleja istraživača Salone – Dolina hrvatskih kraljeva Važnost Dalmacija/e za hrvatsku povijest kroz rezultate njihova bavljenja

PREDGOVOR

Prošle godine 29. lipnja obilježili smo 100 godina od rođenja arheologa Duje Rendića-Miočevića, znamenitoga istraživača Salone. Kao studenti arheologije proveli smo s profesorom Rendićem početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća (1972., 1973., 1974.) nekoliko istraživačkih kampanja u Saloni na spoju bedema stare jezgre Salone i njezina istočnog dijela sjeverno od poznatih *Porta Caesarea*. Tada smo u potpunosti doživjeli posebnu vezu Duje Rendića-Miočevića sa Salonom i Solinom. Upravo zato smo mi, njegovi studenti, kolege i prijatelji, inicirali još jednom prisjećanje na našega Profesora jednodnevnim skupom na mjestu kojemu je posvetio velik dio svoga znanstvenog opusa. Dragi Profesor, *natus et nutritus* u Splitu, ali stalno vezan uz Salonu - Solin, danas počiva u sjeni čempresa Lovrinca i kao čuvar bdije nad Salonom i svojim Splitom, pa i kroz nas, svoje učenike. Ovaj skup naš je darak zahvalnosti Duji Rendiću-Miočeviću.

Skup smo realizirali uz svesrdnu podršku Grada Solina i Doma Zvonimir kojima zahvaljujemo, jer teško bismo bez njihove materijalne i moralne pomoći mogli obilježiti ovu važnu godišnjicu koja može biti onaj kamen temeljac za novi pristup spomenicima Salone i Solina u budućnosti.

Znanstveni kolokvij, posvećen našem dragom Profesoru, potpuno je ostvaren objavom izlaganja svih sudionika u posebnom broju Časopisa za solinske teme *Tusculum 10/2*, što je izraz poštovanja salonitanskoga djela Duje Rendića-Miočevića. A to najbolje ilustrira Horacijev stih *Dignum laude virum Musa vetat mori / Muza ne dopušta da umre muž vrijedan hvale (Hor., Carm. IV, 8, 28)*.

Jasna Jeličić-Radonić i Mirjana Matijević Sokol

Duje Rendić-Miočević

Jelena Marohnić

Isejski natpis s najviše negrčkih imena (Brunšmid br. 12)

Jelena Marohnić
HR, 10000 Zagreb
Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za povijest
Ivana Lučića 3

Na temelju autopsije spomenika revidira se čitanje natpisa i spomenik tumači kao nadgrobni. Antroponimija se reinterpreтира u svjetlu novih nalaza i rezultata novijih onomastičkih istraživanja. Ističe se specifičnost grupiranja nositelja negrčkih imena kao posebnost ovoga spomenika među isejskim nadgrobnim stelama i raspravlja se o mogućim razlozima.

Ključne riječi: *Isa*, *Issa*, grčka imena, liburnska imena, mesapska imena, ilirska imena, grčka onomastika, grčka antroponimija, grčka epigrafija, grčki natpisi, nadgrobni spomenik

UDK: 930.27(497.5)(210.7 Vis)

Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 10. svibnja 2017

Duje Rendić-Miočević u temeljnoj je studiji *Iliri u natpisima grčkih kolonija na Jadranu*, prije točno 65 godina, tražio tragove »simbioze doseljenog grčkog – zapravo grčko-ilirskog – i autohtonog ilirskog elementa«,¹ razlikujući grčka, mesapska i »balkanskoilirska« imena i opisujući njihovu pojavu u grčkoj onomastičkoj formuli. U međuvremenu su promjene u metodologiji istraživanja antroponimije, obilježje novoga komparativnog materijala i digitalna revolucija omogućili nastavak ovih istraživanja te su se neka u njegovo doba dvojbena imena u međuvremenu ipak pokazala grčkima. Pokazalo se također da je nositelja negrčkih imena u sačuvanom epigrafskom materijalu zabilježeno prilično malo: otprilike svaka dvadeseta osoba.² Zbog neslučajnoga uzorka ovo ne odražava, naravno, udio nositelja negrčkih imena u populaciji: u sličnom su omjeru, na primjer, na kamenim grčkim natpisima zabilježene i žene.³

Upadljivo je, međutim, da trećina svih trenutno poznatih negrčkih imena sa spomenika iz srednjojadranskih polisa i polovica svih negrčkih imena zabilježenih u Isi potječe

s jednoga jedinog natpisa (sl. 1)! Spomenik je pronađen u Visu godine 1892., Arheološkom muzeju u Splitu (kat. br. 1758) darovao ga je don Apollonio Zanella, a prvi ga je objavio don Frane Bulić.⁴ U Brunšmidov je korpus natpisa ušao pod rednim brojem 12.⁵ Don Frane Bulić pretpostavio je da bi natpis mogao biti popis članova kolegija, a Cecilia Cobianchi da je nadgrobni, dok su se ostali autori zadržali na opisnoj tvrdnji da natpis sadrži popis imena.⁶

O imenima se u literaturi raspravljalo, no sam je spomenik ostao zanemaren. Autopsijom u studenom 2015., izradivši i nekoliko papirnih otisaka, pokušala sam revidirati čitanje natpisa i ustanoviti vrstu spomenika. Spomenik je inače odličan kandidat za digitalnu 3D rekonstrukciju, koja bi mogla pomoći razriješiti nekoliko i dalje upitnih mjesta.⁷

Fragment vapnenačke ploče, vjerojatno stele, dimenzija je 0,115 x 0,165 x 0,05 m. Lijeva i stražnja strana spomenika djeluju originalno, dok je ostatak preklešan za sekundarnu uporabu. Na površini natpisnoga polja, pa i u pojedinim slovima, vide se tragovi morta. Pet redaka vidi se u punoj visini

1 D. Rendić-Miočević 1952, str. 158.

2 J. Marohnić 2012, str. 138, 173-174, 177.

3 J. Marohnić 2010; J. Marohnić 2012, str. 137.

4 F. Bulić 1892, str. 132, br. 77.

5 J. Brunšmid 1898. i 1998, str. 36.

6 F. Bulić 1892; C. Cobianchi 2005, str. 17.

7 Zahvaljujem Bruni Kuntić-Makvić, Anamariji Kurilić i Ingi Villogorac Brčić na korisnim savjetima, Marini Šegvić na uvidu u bilješke Duje Rendića-Miočevića, i Jeleni Jovanović, kustosici grčko-helenističke zbirke Arheološkoga muzeja u Splitu, na susretljivosti i pomoći. Pod naslovom *Revizija čitanja i reinterpretacija antroponimije isejskog grčkog natpisa (Brunšmid br. 12)* o ovoj sam temi izlagala na sekciji pomoćnih povijesnih znanosti V. kongresa hrvatskih povjesničara u Zadru 5. – 8. listopada 2016. Dio teksta s analizom pojedinih osobnih imena dijelom potječe iz doktorske disertacije (J. Marohnić 2012).

Slika 1
Natpis iz Visa (snimio T. Seser)

slova, a u gornjem dijelu fragmenta naziru se donji dijelovi slova još jednog retka. Zbog fragmentarnosti se ne može ustanoviti originalan broj redaka. Visina slova varira od 10 do 14 mm. Donja tri retka uklesana su uredno i pravilno, a gornja dva daleko nemarnije i nepravilnije, te je očito da je tekst uklesan u dva navrata. Čini se posve mogućim da su gornja dva retka kasnija, iako se ni obrnuti redosljed ne može isključiti. Spomenik je vjerojatno nadgrobni, jer je na njima uobičajeno naknadno dodavati imena novih pokojnika. Manje je vjerojatno da bi počasni ili zavjetni natpis nastao u dva navrata ili da bi ga u jednom navratu klesala dva klesara. Nadgrobni je natpis ujedno i jedina vrsta natpisa na kojoj bi se i iznad uklesanih imena mogao ostaviti prazan prostor u koji bi kasnije stala nova imena. Praksa više imena na jednoj nadgrobnoj steli i klesanje u više mahova u Isi je vrlo dobro potvrđena te se ovaj spomenik u nju posve uklapa.⁸

Alfa je prelomljene poprečne prečke, theta s točkom u sredini, omikron je manji od ostalih slova, pi kraće desne haste, a ipsilon i sigma blago zakrivljenih haste. Bulić je

spomenik datirao u 2. stoljeće, međutim, oblici slova to-me uopće ne odgovaraju, te se bližom čini datacija objavljena u III.A svesku LGPN-a, koja ga stavlja u 3./2. stoljeće prije Krista, iako je i to posve okvirno.⁹

Natpis je zbog oštećenja na pojedinim mjestima teško čitati. Uz prijedlog čitanja, uz različite objavljene varijante, navodimo i čitanja iz rukopisnih bilježaka Duje Rendića-Miočevića.¹⁰

Βλάτιος Κα[— — —
 Δεξιθεος Άλε[— — —
 Π]ούλιος Γναί[ου
 Όλιτιος Έγκτ[ου
 5 .]λ[.]ιος Τρίτου

- 1 Brunšmid; Κλαυδίου ?] Bulić. U LGPN je ušao oblik Βλάστιος,¹¹ pri čemu su se priređivači pozvali na članak O. Massona, koji je, međutim, bio ponudio samo čitanje Βλάτιος i nije ga dovodio u pitanje.¹² Na

8 P. M. Fraser 1991; J. Marohnić 2012.

9 F. Bulić 1892; LGPN III.A 1997.

10 Epigrafske bilješke Duje Rendića-Miočevića dijelom su plod njegova rada na međuakademijskim epigrafskim projektima u kojima je sudjelovala HAZU (tada JAZU). U pohrani su kod Marine Šegvić, njegove suradnice na tim projektima. Bilješke su radne i nisu bile pripremljene za tisk. Ipak, razmišljanja Duje Rendića-Miočevića odviše su dragocjena da ih se ne bi uzelo u obzir.

11 LGPN III.A 1997, s. v.

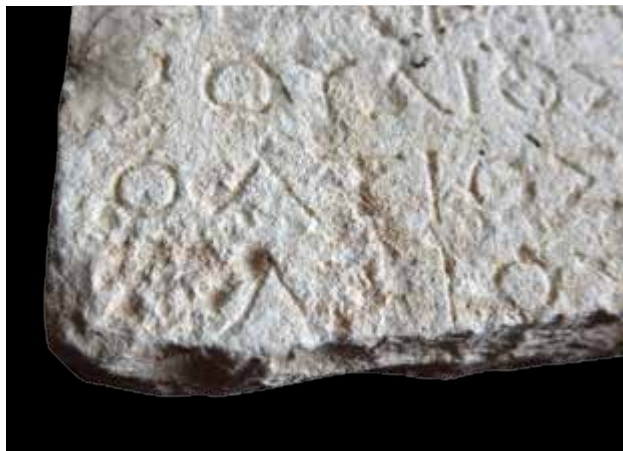
12 O. Masson 1990, str. 509.

fotografiji uz njegov članak baš ništa ne upućuje na sigma između alfa i tau.¹³ C. Cobianchi je, pak, stavila oblik *Βλάτιος*,¹⁴ poznavši se u bilješci na svoj stariji rad u kojemu je ipak samo oblik *Βλάτιος*.¹⁵ U oba se slučaja čini da je posrijedi nekakva tiskarska ili slična tehnička pogreška pa stoga ove oblike ne smatramo varijantama. Na kraju retka vidi se donji dio uspravne haste, koja bi mogla pripadati mnogim slovima.

- 2 [Α]λε[ξάνδρου(?) Brunšmid, Δα[ρ Rendić-Miočević
- 3 Brunšmid; Ιούλιος Bulić
- 4 Ἐγκτ[Brunšmid; Ἐγκ[αίρου ?] Bulić. Argumente za čitanje Ἐγκτ[ου v. niže.
- 5 Ὀλτιος Bulić, Τράσιος ili Ὀλγλιος Brunšmid, Τ.]άσιος Rendić-Miočević. Drugo je slovo neupitno lambda i ne može nikako biti alfa. Prvo i treće slovo mjesto toliko su oštećeni da se dijelovi slova ne mogu razlučiti od oštećenja. Na trećem se mjestu, ovisno o vrsti i kutu svjetlosti, mogu razabrati obrisi tau ili sigma, iako se tau čini nešto uvjerljivijim. Na prvom se mjestu na danjem svjetlu nazire alfa, ali čak i omikron i tau (sl. 2). Nastavak istraživanja, nakon dodatnoga čišćenja površine natpisa, trebalo bi vjerojatno prepustiti kompjutorima, a ne ljudskom oku. Nagađam da bi se Bulićevo čitanje Ὀλτιος moglo pokazati točnim. Moguće čitanje je Ἄλτιος.

Ime *Βλάτιος* nosio je apulski vladar (*Βλάτιος App. Hannib. 45-48; Blattius Liv. XXVI, 38, 6-11; Blassius Val. Max. III, 8.*) koji je 210. prije Krista u Drugom punskom ratu Rimljanima predao Salapiju.¹⁶ Ime je nedvojbeno mesapsko. Na mesapskim je natpisima potvrđeno u oblicima *blatves* i *blaves*.¹⁷

Δεξιθεος je na ovome natpisu jedino sigurno grčko ime.¹⁸ Nije rijetko ime.¹⁹

Slika 2
Detalji natpisa iz Visa (snimila J. Marohnić)

Zabilježeno je 111 imena koja započinju s *Αλε*-²⁰ te su mogućnosti za restituciju odviše brojne. Na lumbardskoj psezifmi (r. 53) potvrđeno je npr. ime *Ἀλέξιπος*.²¹

Ime *Πούλιος* je Duje Rendić-Miočević²² povezao s imenima na apulskom novcu *Πουλα, Πουλαι, Πουλλυ*,²³ no zatim i s *Pulluss* latinskih natpisa (CIL 3, 3111) i mesapskim *pollih*²⁴ te ilirskim *Πύλλος*. Geminata *-ll-* pojavljuje u jednom obliku ovoga imena na apulskom novcu, no grafemi vokala ipak se ne mogu izjednačavati: grčki *ou* i *u* bilježe sasvim različite glasove, a u latinskom *u* može stajati i za *u* i za *y*. Stoga se *Πούλιος* ipak ne može dovesti u vezu s *Pullus*. O. Masson je smatrao da je *Πούλιος* ovdje latinski gentilicij mesapskoga podrijetla, djelomično i zbog konteksta, jer se iz onomastičke formule vidi da se otac Pulijev zvao Gnej.²⁵

Γναῖος je poznati rimski *praenomen*, lat. *Gnaeus*, izvorno oskičkoga podrijetla.²⁶

13 O. Masson 1990, str. 506, sl. 4.

14 C. Cobianchi 2008, str. 157.

15 C. Cobianchi 2005, str. 17 i 68.

16 D. Rendić-Miočević 1952, str. 39.

17 H. Krahe 1929, str. 22-23; W. Schulze 1933, str. 159; D. Rendić-Miočević 1952, str. 39; A. Mayer 1957, str. 90; J. Untermann 1964, str. 162; O. Masson 1990, str. 509; C. Cobianchi 2005, str. 68; C. Cobianchi 2008, str. 157.

18 F. Bechtel 1917, str. 118.

19 LGPN I-V.A, s. v.

20 LGPN I-V.A.

21 J. Brunšmid 1898, br. 1, str. 9.

22 D. Rendić-Miočević 1952, str. 39-40.

23 H. Krahe 1929, s. v. *Pula-*, str. 96.

24 J. Untermann 1964, str. 174.

25 O. Masson 1990, str. 509.

26 Lejeune, po L. Dubois 1989, str. 265.

᾽Ολπιος je, uz ᾽Ολίτων,²⁷ kontroverzno ime. U starijoj literaturi smatrano je »ilirskim« u širem smislu, u vezi s *Vol-tio*, *Voltius*, *Voltisa*.²⁸ A. Mayer i R. Katičić dodali su ovim imenima i *Volso*, *Volsus*, *Volsius*, a Katičić ih je sva ubrojio u tzv. sjevernojadranski onomastički sistem, koji pokriva liburnsko područje i proteže se dalje i na histarsko i venetsko područje.²⁹ Masson je također smatrao da korijen nije grčki, nego da bi mogao biti »ilirski«, te je upozorio i na ime *Ολπίσκος*, koje je potvrđeno na sjeveroistočnoj Siciliji, a bio ga je spomenuo i Mayer.³⁰ Fraser se, međutim, usprotivio Mayerovu i Katičićevu mišljenju i opredijelio se da je ime ᾽Ολπιος »grčko neobjašnjivo«:³¹ u raspravu je dodao imena *Φόλτεσκος* (igrač kotaba na crnofiguralnoj vazii iz okolice Leontine) i ᾽Ολτος (atički slikar ranoga crvenofiguralnog stila s kraja 6. stoljeća prije Krista; ime zabilježeno još dvaput u Morgantini na Siciliji u 3. (?) i 2. stoljeću prije Krista). Dubois je, pak, ᾽Ολτος interpretirao kao negrčko lokalno ime istočnoga dijela središnje Sicilije.³² Međutim, veza imena ᾽Ολπιος s liburnskim imenima ipak se ne može isključiti. Ovdje se to čini presudnim zbog toga što se u grčkoj onomastičkoj formuli iza ᾽Ολπιος na mjestu patronimika pojavljuje po svemu sudeći liburnsko ime (v. sljedeće).

Ime *Ἐγκτιος* (bez naglaska, doduše) restituiramo prema grčkom natpisu s Bribirske glavice. Na početku sačuvanoga teksta toga natpisa stoji *Ἰένκτου Βαλιείκου*, što se tumači kao genitiv etimološki negrčkoga osobnog imena u grčkoj onomastičkoj formuli.³³ Latinski natpisi ne bilježe takvo ili slično ime.³⁴ Zbog potvrde na Bribirskoj glavici moglo bi biti liburnsko.

Ime na početku petoga retka odviše je oštećeno da bi se moglo tumačiti. Brunšmidovo tentativno čitanje *Τράσ]ιος* doživjelo je previše interpretacija s obzirom na stanje kamena.³⁵

Τρίτος se smatra ilirskim brojevnim imenom.³⁶ Do prijelaza era u Epidamnu je potvrđeno 12 puta, a u Apoloniji dvaput.³⁷ Jedan je Trit zabilježen i na crijepu sa zapadne Sicilije.³⁸ Duje Rendić-Miočević je izvrsno i vrlo uvjerljivo promijenio shvaćanje Polibijeve formulacije (XXVIII, 8, 9) kojom spominje Trita Ilira, a ne trećega Ilira, kao trećega člana makedonskog poslanstva na Gencijev dvor.³⁹

Prijelaz s onomastičke razine analize pojedinih imena na povijesnu interpretaciju osoba koje ih nose uvijek je kvrgav i pun stupica.⁴⁰ Na ovom je spomeniku zabilježeno pet muškaraca: prvi nosi mesapsko ime Blatije, s odviše oštećenim patronimikom na Ka-; drugi nosi posve grčko ime Deksitej, vjerojatno u kombinaciji s nekim grčkim patronimikom na Ale-; treći, Pulije Gnejev, u grčkoj onomastičkoj formuli nosi rimska imena koja su podrijetlom mesapska i oskička; četvrti, Oltije Enktov, po svemu sudeći nosi liburnsko ime; dok je posljednjem nečitko ime kombinirano s ilirskim patronimikom Trit. Svi su, međutim, komemorirani na grčkom nadgrobnom spomeniku u lsi i imena su im zapisana u grčkoj onomastičkoj formuli. Stoga ih se, samo na temelju etimologije imena, ne može smatrati manje lsejcima od osoba komemoriranih na preostalim isejskim nadgrobnim spomenicima, na kojima također katkad ima negrčkih imena. Na koji su način i u kojoj mjeri ovi ljudi lsejci, u rasponu od punopravnih građana pa do stranaca, samo iz stele ne može se objasniti. Upadljivo je ipak da ovih pet osoba nosi izrazito šarolika imena, i negrčka i grčka, i zaista se čini manje vjerojatnim da se radi o obiteljskoj steli nalik na sve ostale. Izdvojenost nositelja negrčkih imena na zaseban spomenik upućuje na njihovu nepotpunu integraciju u zajednicu. Istovremeno, pak, komemoracija grčkim pismom na posve grčki način upućuje da je neki stupanj integracije postojao. Možda bi se, u nedostatku drugih podataka, moglo pomišljati na profesionalne vojnike.

27 J. Brunšmid 1898, br. 27, str. 31; B. Kirigin – E. Marin 1985, br. 8, str. 62-63 (SEG XXXV, 685).

28 H. Krahe 1929, str. 80-81; W. Schulze 1933, str. 40; D. Rendić-Miočević 1952, str. 38; C. Cobianchi 2005, str. 67-68.

29 A. Mayer 1957, str. 246-247; A. Mayer 1959, str. 126-127; R. Katičić 1962, str. 284; Katičić 1976, str. 179-180.

30 IG XIV add. 382c; A. Mayer 1957, str. 247; O. Masson 1990, str. 508-509.

31 P. M. Fraser 1993, str. 173; LGPN III.A 1997; C. Cobianchi 2008, str. 157-158.

32 L. Dubois 2008, str. 188.

33 B. Kuntić-Makvić – J. Marohnić 2010, str. 88; *Ἰένκτου Βαλιείκου*; v. i B. Kuntić-Makvić 1998.

34 OPEL II.

35 D. Rendić-Miočević protumačio ga je kao dorski oblik imena *Tresius*, koje je starija literatura znala ubrojiti i u ilirska, te ga je i sam uvrstio među ilirska imena (D. Rendić-Miočević 1952, str. 38). O. Masson naglasio je da je ime izolirano te da podsjeća na dalmatinsko *Trosius* (H. Krahe 1929, str. 119; O. Masson 1990, str. 509; C. Cobianchi 2005, str. 68). C. Cobianchi (2008, str. 157) dodala je u raspravu i imena *Τράσος* kod Biliona (SEG XXXVIII, 534) i *Τραύσος* u Apoloniji (Cabanes i Ceka 1997, str. 42).

36 H. Krahe 1929, str. 118; D. Rendić-Miočević 1948, str. 12; D. Rendić-Miočević 1952, str. 38; Mayer 1957, str. 344; Mayer 1959, str. 119; O. Masson 1990, str. 509; C. Cobianchi 2005, str. 68; C. Cobianchi 2008, str. 158.

37 LGPN III.A 1997.

38 Iaiton, današnji San Giuseppe Jato; LGPN III.A 1997.

39 D. Rendić-Miočević 1948, str. 12; LGPN III.A 1997.

40 Za pregled problema v. npr. M. Sartre 2007.

Kratice

- IG = Inscriptiones Graecae, Berlin, od 1860.
LGPN = A Lexicon of Greek Personal Names, Oxford, od 1987.
OPEL = Onomasticon provinciarum Europae Latinarum, Budapest, od 1994.
SEG = Supplementum epigraphicum Graecum, Amsterdam – Leiden, od 1923.

Arhivska građa

Duje Rendić-Miočević, rukopisne bilješke pisane nalivperom i grafitnom olovkom, 82 stranice, A4 bianco blok. Pohranjeno kod Marine Šegvić, Zagreb

Literatura

- F. Bechtel 1917 Friedrich Bechtel, *Die historischen Personennamen des Griechischen bis zur Kaiserzeit*, Halle 1917.
- J. Brunšmid 1898 Josip Brunšmid, *Die Inschriften und Münzen der griechischen Städte Dalmatiens*, Wien 1898.
- J. Brunšmid 1998 Josip Brunšmid (prir. i prev. Maja Bonačić Mandinić), *Natpisi i novac grčkih gradova u Dalmaciji*, Split 1998.
- F. Bulić 1892 Frane Bulić, *Iscrizioni inedite*, Bullettino di archeologia e storia dalmata 15, Spalato 1892, 201-204.
- P. Cabanes – N.Ceka 1997 Pierre Cabanes – Neritan Ceka, *Corpus des inscriptions grecques d'Illyrie méridionale et d'Épire I.2. Inscriptions d'Épidamne-Dyrrachion et d'Apollonia. 2. A. Inscriptions d'Apollonia d'Illyrie*, Athènes 1997.
- C. Cobianchi 2005 Cecilia Cobianchi, *Le iscrizioni greche dalle colonie adriatiche di Dionisio I*, Anemos 3, Padova 2005, 7-88.
- C. Cobianchi 2008 Cecilia Cobianchi, *L'epigrafia delle colonie greche dell'Adriatico tra storia e archeologia: il punto della situazione*, Hesperia 22, Roma 2008, 145-160.
- L. Dubois 1989 Laurent Dubois, *Inscriptions grecques dialectales de Sicile. Contribution à l'étude du vocabulaire grec colonial*, Rome 1989.
- L. Dubois 2008 Laurent Dubois, *Inscriptions grecques dialectales de Sicile, Tome II*, Genève 2008.
- P. M. Fraser 1991 Peter M. Fraser, *The Family Tombstones of Issa*, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku 84, Split 1991, 247-274.
- P. M. Fraser 1993 Peter M. Fraser, *The Colonial Inscription of Issa*, L'Illyrie méridionale dans l'antiquité, Paris 1993, 167-174.

- R. Katičić 1962 Radoslav Katičić, *Das mitteldalmatische Namengebiet*, *Živa antika* 12/2, Skopje 1962, 255-292.
- R. Katičić 1976 Radoslav Katičić, *Ancient Languages of the Balkans*, The Hague – Paris, 1976.
- B. Kirigin – E. Marin 1985 Branko Kirigin – Emilio Marin, *Issa '80. Preliminarni izvještaj sa zaštitnih arheoloških iskopavanja helenističke nekropole Martvilo u Visu. Novi i neobjelodanjeni natpisi iz Visa*, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 78, Split 1985, 45-72.
- H. Krahe 1929 Hans Krahe, *Lexicon altillyrischer Personennamen*, Heidelberg 1929.
- B. Kuntić-Makvić 1998 Bruna Kuntić-Makvić, *Ceun – uz jedan grčki natpis s Bribirske glavice*, *Izdanja Hrvatskog arheološkog društva* 19, Zagreb 1998, 243-249.
- B. Kuntić-Makvić – J. Marohnić 2010 Bruna Kuntić-Makvić – Jelena Marohnić, *Natpisi*, *Antički Grci na tlu Hrvatske*, Zagreb 2010, 73-90.
- J. Marohnić 2010 Jelena Marohnić, *Ženska imena na predrimskim grčkim natpisima srednje Dalmacije*, *Izdanja Hrvatskog arheološkog društva* 26, Zagreb 2010, 187-198.
- J. Marohnić 2012 Jelena Marohnić, *Stanovnici polisa srednjega Jadrana od 4. do 1. st. pr. Kr.*, doktorska disertacija (rukopis), Zagreb 2012.
- O. Masson 1990 Olivier Masson, *À propos d'inscriptions grecques de Dalmatie*, *Bulletin de correspondance hellénique* 114 (1), Athènes 1990, 499-512.
- A. Mayer 1957 Anton Mayer, *Die Sprache der alten Illyrer. Band I. Einleitung. Wörterbuch der illyrischen Sprachreste*, Wien 1957.
- A. Mayer 1959 Anton Mayer, *Die Sprache der alten Illyrer. Band II. Etymologisches Wörterbuch des Illyrischen. Grammatik der illyrischen Sprache*, Wien 1959.
- D. Rendić-Miočević 1948 Duje Rendić-Miočević, *Ilirska onomastika na latinskim natpisima Dalmacije*, Split 1948.
- D. Rendić-Miočević 1952 Duje Rendić-Miočević, *Iliri u natpisima grčkih kolonija u Dalmaciji*, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 53/1950-1951, Split 1952, 25-57.
- D. Rendić-Miočević 1987 Duje Rendić-Miočević, *Helenistički natpis iz bivše Zmajevićeve zbirke u Perastu*, *Arheološki radovi i rasprave* 10, Zagreb 1987, 155-165.
- M. Sartre 2007 Maurice Sartre, *The Ambiguous Name: The Limitations of Cultural Identity in Graeco-Roman Syrian Onomastics*, *Old and New Worlds in Greek Onomastics*, Oxford 2007, 199-232.
- W. Schulze 1933 Wilhelm Schulze, *Zur Geschichte lateinischer Eigennamen*, Berlin 1933.
- J. Untermann 1964 Jürgen Untermann, *Die messapischen Personennamen*, u: H. Krahe, *Die Sprache der Illyrier. Zweiter Teil*, Wiesbaden 1964, 153-213.

Summary

Jelena Marohnić

A Greek inscription from Issa containing mostly non-Greek names (Brunšmid no. 12)

Keywords: *Issa*, Greek names, Liburnian names, Messapian names, Illyrian names, Greek onomastics, Greek anthroponymy, Greek epigraphy, Greek inscriptions, funerary monument

A half of all non-Greek names attested at Issa and a third of all non-Greek names attested in the middle Adriatic poleis is known from one and the same inscription. A Greek inscription from Issa, first published by Bulić in 1892 and most recently in 2005 (SEG LV, 650.6), is here re-read and re-interpreted after an autopsy in the Archaeological Museum of Split. The lower quality of letter cutting in lines 1-2 is attributed to those lines having been added to the inscription after the original lines 3-5, although the reverse is not entirely excluded. It is supposed that this is a funerary monument, as the practice of adding names to stelai is well-documented in Issa. Reading: *Βλάτιος Κα[— — — / Δεξίθεος Ἀλε[— — — / Π]ούλιος Γναίο[υ / Ὀλτιος Ἐγκτ[ου / .]λ[.]ιος Τρίτου*. Variant readings and personal names are discussed in detail. The name Ἐγκτ[ος (without accent) is restituted on the basis of the same name appearing in an inscription from Bribirska glavica (Varvaria). Five people commemorated in this inscription are all males, one bearing a Messapian name, one Greek, one what would become a Roman name originally of Messapian and Oscan origin, one bearing a Liburnian name and one an Illyrian patronymic. While it should not be automatically supposed that these individuals were any less Issaeans than other people commemorated in Issaeans funerary stelai, their aggregation points to a degree of separation from the community, while simultaneously the monument itself, the Greek inscription and the Greek onomastic formula testify to a degree of integration. Might they have been professional soldiers?

Translated: Jelena Marohnić

